

Praktisch Straf(proces)- recht

Noordhoff

mr. H.J. Starrenburg & mr. M.P. de Graaf

6^e editie

Praktisch Straf(proces)recht

Mr. H.J. Starrenburg

Mr. M.P. de Graaf

Ontwerp omslag: G2K Creative Agency

Omslagillustratie: Stocksy

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordsnummer 13, 9700 VB Groningen of
via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

*De informatie in deze uitgave is uitsluitend bedoeld als algemene informatie. Aan
deze informatie kunt u geen rechten of aansprakelijkheid van de auteur(s), redactie of
uitgever ontlelen.*

0 / 24

© 2024 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Utrecht, The Netherlands.

Deze uitgave is beschermd op grond van het auteursrecht. Wanneer u (her)gebruik wilt maken van de informatie in deze uitgave, dient u vooraf schriftelijke toestemming te verkrijgen van Noordhoff bv.

This publication is protected by copyright. Prior written permission of Noordhoff bv is required to (re)use the information in this publication.

ISBN(ebook) 978-90-01-04392-6

ISBN 978-90-01-04391-9

NUR 802

Woord vooraf

Praktisch Straf(proces)recht is geschreven voor de hbo-student aan een juridische opleiding. Het viel ons op dat er op dit moment geen tot zeer weinig uitgaven beschikbaar zijn op het gebied van straf(proces)recht voor hbo-studenten. De meeste uitgaven zijn of te academisch, of te beperkt in de aangeboden leerstof. Met het verschijnen van deze uitgave proberen wij deze leemte op te vullen.

Deze uitgave kenmerkt zich door een praktijkgerichte, niet-academische opzet. Doel van het boek is om praktijkgericht en duidelijk te zijn. Naast enkele inleidende onderwerpen zal er met name worden stilgestaan bij onderwerpen waarmee een afgestudeerde student hbo-Rechten te maken kan krijgen. Deze onderwerpen worden aan de hand van praktijkvoorbeelden, casuïstiek en voorbeelden van beroepsproducten uitgediept en toegelicht. Op deze manier is de student in staat om direct een koppeling te maken met het toekomstige beroepenveld. Het wordt de student inzichtelijk gemaakt op welke manier de theorie een rol speelt in de praktijk. Op de bij het boek behorende website www.studiemeester.noordhoff.nl is een aantal strafdossiers geplaatst. Hierdoor kan de student oefenen met tal van beroepsproducten, zoals processen-verbaal, dagvaardingen en vonnissen. Deze uitgave kan zowel in de propedeutische fase als in de hoofdfase van juridische hbo-opleidingen gebruikt worden. Wel wordt er enige inleidende kennis van het Nederlands recht verondersteld.

Bij de totstandkoming van deze uitgave is dankbaar gebruikgemaakt van de hulp van mevrouw mr. A.M. Asma, voormalig docente recht aan de Academie Bestuur en Recht van Saxion Hogescholen en tegenwoordig docent-onderzoeker aan de Politieacademie te Apeldoorn. Wij danken mevrouw Asma voor het meelezen van alle hoofdstukken en de nuttige suggesties die zij hierbij gaf. Ook bedanken wij Hannah Kruimer en Anna-Marije van Leest, beiden student hbo-Rechten. Zij hebben nuttige tips gegeven om het boek nog gebruiksvriendelijker te maken.

Veranderingen in de derde druk

In deze derde druk hebben wij een nieuw hoofdstuk toegevoegd: de inbeslagname. Wij menen dat kennis van de strafvorderlijke inbeslagname essentieel is voor de hbo-student die de beginselen van het straf(proces)recht bestudeert. Ook is het hoofdstuk dat het vonnis bespreekt, uitgebreid. Er wordt dieper ingegaan op het hoger beroep.

Daarnaast is de tekst van dit boek verder geactualiseerd en aangepast aan de huidige wet- en regelgeving.

Veranderingen in de vierde druk

In de vierde druk hebben wij de tekst van dit boek geactualiseerd en aangepast aan de huidige wet- en regelgeving. Er is onder andere aandacht besteed aan het recht van verdachte om zich tijdens zijn verhoor bij te laten staan door een advocaat, aan de nieuwe grond voor voorlopige hechtenis die aan artikel 67a Sv is toegevoegd en de gewijzigde termijn dat een verdachte kan worden opgehouden voor onderzoek. Ook zijn diverse nieuwe voorbeelden toegevoegd.

Veranderingen in de vijfde druk

In de vijfde druk is een aantal aanpassingen gedaan. Door bijvoorbeeld de inwerkingtreding van de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (Wet USB), was de tekst uit de vierde druk niet meer actueel. Ook op andere gebieden hebben wij de tekst geactualiseerd en nieuwe wet- en regelgeving verwerkt in de tekst. Wij hebben daarbij wel rekening gehouden met het gegeven dat dit studieboek als inleiding is bedoeld voor hbo-studenten, dus alleen de belangrijkste (en algemene) wijzigingen zijn verwerkt. Tot slot bleken er toch nog een aantal schrijffouten in de vierde druk te staan. Deze zijn gecorrigeerd.

Veranderingen in de zesde druk

In de zesde druk is een aantal aanpassingen gedaan. De tekst in het boek is geactualiseerd en er is meer jurisprudentie opgenomen. Daarnaast is er in hoofdstuk 7 een paragraaf toegevoegd, waarin het leerstuk van de strafbare voorbereiding wordt besproken. Ook zijn er extra vragen toegevoegd en zijn er nieuwe voorbeelden opgenomen in deze druk.

H.J. Starrenburg
M.P. de Graaf

Rijswijk/Oisterwijk, voorjaar 2024

Inhoud

Inleiding 8

DEEL 1 STRAFRECHT 13

1 Het strafbare feit 15

1.1 Voorwaarden van het strafbare feit 17

1.2 Bestanddelen en elementen 23

1.3 Verschillende strafbare feiten 24

Studie-eindvragen 27

2 Wederrechtelijkheid 29

2.1 Wederrechtelijkheid: element en bestanddeel 31

2.2 Betekenis 1: zonder toestemming van de rechthebbende 31

2.3 Betekenis 2: bestanddeel is element 33

2.4 Verschillende betekenissen geven verschillende uitkomsten 34

Studie-eindvragen 37

3 Opzet 41

3.1 Kleurloos en boos opzet 43

3.2 Verschillende vormen van opzet 46

3.3 Opzet bewijzen 54

Studie-eindvragen 55

4 Schuld 59

4.1 Schuld als bestanddeel 61

4.2 Onvoorzichtigheid 64

4.3 Zorgvuldigheidseisen 66

4.4 Verwijtbaarheid 67

4.5 Aanmerkelijke mate 68

4.6 Bewuste en onbewuste schuld 70

Studie-eindvragen 72

5 Causaliteit 75

5.1 Causaal verband 77

5.2 Enkele vuistregels 79

5.3 Causaliteit in de praktijk 80

Studie-eindvragen 82

- 6 Strafuitsluitingsgronden 85**
 - 6.1 Twee soorten strafuitsluitingsgronden 87
 - 6.2 Rechtvaardigingsgronden 88
 - 6.3 Schulduitsluitingsgronden 95
 - Studie-eindvragen 102

- 7 Poging en voorbereiding 105**
 - 7.1 Voorwaarden 107
 - 7.2 Het voornemen van de dader 108
 - 7.3 Begin van uitvoering 109
 - 7.4 Ondeugdelijke poging 112
 - 7.5 Vrijwillige terugtred 114
 - 7.6 Voorbereiding 116
 - Studie-eindvragen 117

DEEL 2 STRAFPROCESRECHT 121

- 8 Verdachte en dwangmiddelen tegen de vrijheid 123**
 - 8.1 Verdachte 125
 - 8.2 Staande houden 127
 - 8.3 Aanhouden 128
 - 8.4 In verzekering stellen 132
 - 8.5 Voorlopige hechtenis 134
 - 8.6 In bewaring 138
 - 8.7 Gevangenhouding 139
 - Studie-eindvragen 140

- 9 Inbeslagname 145**
 - 9.1 Definitie inbeslagname 147
 - 9.2 Voorwaarden inbeslagname 149
 - 9.3 Doorzoeken ter inbeslagname 153
 - Studie-eindvragen 155

- 10 Dagvaarding 159**
 - 10.1 Functies van de dagvaarding 161
 - 10.2 Geldigheid van de dagvaarding 165
 - Studie-eindvragen 172

- 11 Formele en materiële vragen 175**
 - 11.1 Formele vragen 177
 - 11.2 Materiële vragen 184
 - Studie-eindvragen 191

12	Bewijsmiddelen en bewijsmotivering	195
12.1	Wettige bewijsmiddelen	197
12.2	Bewijsmotivering	206
	Studie-eindvragen	207
13	Vonnis	213
13.1	Minimale inhoud van het vonnis	216
13.2	Uitdrukkelijk onderbouwde standpunten	218
13.3	Hoger beroep	220
	Studie-eindvragen	222
14	Sancties	227
14.1	OM-afdoening	229
14.2	Maatregelen	230
14.3	Straffen	233
14.4	Voorwaardelijke straffen	236
14.5	Geen straf of maatregel	237
14.6	De zorgmachtiging	237
	Studie-eindvragen	238
	Literatuuroverzicht	240
	Over de auteurs	241
	Register	242

Inleiding

Strafrecht en strafprocesrecht zijn waarschijnlijk de rechtsgebieden die het meest tot de verbeelding spreken. Iedereen heeft er ook wel een mening over: regelmatig zijn er ontevreden geluiden te horen van burgers die vinden dat daders te licht zijn gestraft. Ook in de media wordt veel aandacht besteed aan het strafrecht en strafprocesrecht. Zijn het niet misdaadprogramma's op televisie of podcasts, die in hun uitzendingen aandacht besteden aan het straf(proces)recht, dan is het wel het journaal dat regelmatig met berichten over 'processen van de eeuw' komt. Ook in kranten kom je dagelijks berichten tegen die te maken hebben met het straf(proces)recht. Straf(proces)recht heeft een grote aantrekkingskracht op mensen. Ook onder studenten is het vaak een vak dat erg geliefd is. Straf(proces)recht is echter wel een lastig vak, vanwege de vele regels, bepalingen en rechterlijke uitspraken.

Dit boek is geschreven voor de hbo-student aan een juridische opleiding. Het boek is niet geschreven als een allesomvattend handboek van het Nederlandse straf(proces)recht. Er is door de auteurs heel bewust gekozen voor onderwerpen die voor de toekomstige hbo-jurist relevant en van belang zullen zijn. Er is hierbij voor een praktische insteek gekozen. Met welke onderwerpen zal een afgestudeerde hbo-jurist te maken krijgen? De nadruk ligt op de praktijk, niet op de wetenschappelijke achtergrond.

Er is gekozen om het boek op te delen in een deel materieel strafrecht (deel 1) en een deel formeel strafrecht (deel 2). Deze indeling is de meest voor de hand liggende. Het materiële strafrecht behandelt de wet- en regelgeving over strafbare feiten. Het gaat dus om regels over wat strafbaar is en welke strafbedreiging er op delicten staat gesteld. Deze regels vind je in het Wetboek van Strafrecht. Het formele strafrecht (strafprocesrecht) geeft regels over hoe politie en justitie te werk moeten gaan om die strafbare feiten op te sporen. Welke bevoegdheden hebben zij? Ook dient het formele strafrecht ervoor om regels te geven over hoe het proces bij de rechter verloopt. Verreweg de meeste regels zijn te vinden in het Wetboek van Strafvordering.

In het eerste deel van dit boek zullen de volgende onderwerpen behandeld en besproken worden. In hoofdstuk 1 staan het strafbare feit en de delictsomschrijving centraal. In hoofdstukken 2 tot en met 4 zullen de belangrijkste bestanddelen van delictsomschrijvingen besproken worden. Het strafrecht kent misschien wel honderden bestanddelen, maar tot de

belangrijkste horen wederrechtelijkheid, opzet en schuld. In drie afzonderlijke hoofdstukken zal worden ingegaan op deze bestanddelen. Hoofdstuk 5 bespreekt het causaal verband: wanneer kan een bepaald gevolg toegerekend worden aan het handelen van een verdachte. Het hoofdstuk beperkt zich tot de huidige opvatting van de Hoge Raad over causaliteit. Oude opvattingen zijn achterwege gelaten, om op die manier het onderwerp begrijpelijk te houden. Hoofdstuk 6 behandelt strafuitsluitingsgronden en hoofdstuk 7 gaat over de poging en voorbereiding een strafbaar feit te plegen.

Daar waar in deel 1 het materiële strafrecht centraal staat, staat in deel 2 het formele strafrecht (het strafprocesrecht) centraal. Hoofdstuk 8 is gewijd aan de opsporingsbevoegdheden van politie en justitie. Hierbij hebben we er bewust voor gekozen om ons te beperken tot de bevoegdheden die de vrijheid van de verdachte beperken. Je kunt dan denken aan bevoegdheden als staande houden en aanhouden, maar ook aan het ophouden voor onderzoek en de inverzekeringstelling. In hoofdstuk 9 wordt aandacht besteed aan de strafvorderlijke inbeslagname. In hoofdstuk 10 wordt er antwoord gegeven op de vragen wie er wanneer tot inbeslagname mag overgaan en welke plaatsen er daartoe mogen worden betreden. Hoofdstuk 11 behandelt de dagvaarding, die een zeer belangrijke plaats in het strafproces inneemt. In dit hoofdstuk zal deze rol worden uitgelegd en wordt er stilgestaan bij de eisen die aan de dagvaarding worden gesteld. Hoofdstuk 12 richt zich meer op de rechter. Als een rechter uitspraak wil doen in een strafzaak, dan staat in het Wetboek van Strafvordering beschreven welke vragen de rechter dient te beantwoorden, voordat hij tot een uitspraak kan komen. In hoofdstuk 13 zal worden ingegaan op de bewijsmiddelen en de bewijsmotivering. Wat mag een rechter als bewijs gebruiken en hoe dient hij dit in het vonnis te motiveren? Hoofdstuk 14 legt uit wat er minimaal in een vonnis moet staan en welke standpunten van raadsman, verdachte of officier van justitie in het vonnis besproken moeten worden. Het deel strafprocesrecht eindigt met de bespreking van sancties. In hoofdstuk 15 komen de verschillende soorten straffen die een rechter kan opleggen aan bod. Ook worden de maatregelen besproken en wordt ingegaan op de mogelijke combinaties van straffen en maatregelen. Daarnaast wordt er in dit hoofdstuk aandacht besteed aan de mogelijkheid van de officier van justitie om zelf een strafzaak af te doen.

Elk hoofdstuk begint met een openingscasus. In die openingscasus wordt een praktijksituatie beschreven. Het doel van de openingscasus is om een relatie te leggen met de theorie die in het hoofdstuk besproken zal worden. Er wordt dan ook regelmatig in een hoofdstuk teruggerepen op de openingscasus. Op die manier wordt geprobeerd om de theorie zo praktisch mogelijk uit te leggen. Naast de openingscasus kent elk hoofdstuk vele voorbeelden. De voorbeelden beschrijven herkenbare praktijksituaties. De voorbeelden hebben tot doel om de leerstof begrijpelijker te maken

en te verduidelijken. Anders gezegd, de voorbeelden maken de (soms) wat abstracte leerstof concreet.

Naast een openingscasus en voorbeelden, kent elk hoofdstuk tussenvragen. De tussenvragen zijn een hulpmiddel voor de student om te toetsen of hij de leerstof begrepen heeft. De vragen zijn zo opgesteld dat de student het antwoord in de zojuist bestudeerde leerstof terug moet kunnen vinden. De vragen zijn dus heel specifiek gericht op kennis en niet zozeer op toepassen of inzicht. Deze laatste twee typen vragen worden gesteld aan het einde van elk hoofdstuk, in de studie-eindvragen. Deze vragen zijn (bijna allemaal) casusvragen. De nadruk bij de studie-eindvragen ligt op inzicht en het kunnen toepassen van de leerstof. Het niveau van de eindvragen is van tentamenniveau. De student die de eindvragen goed kan beantwoorden, mag erop vertrouwen dat hij de stof voldoende beheerst om het tentamen succesvol af te ronden. Alle antwoorden op de tussenvragen en de studie-eindvragen zijn terug te vinden op de website www.studiemeister.noordhoff.nl.

In studiemeister staat verder een aantal echte strafdossiers. Het platform heeft een aanvullende functie en kan in het onderwijs gebruikt worden. Naast losse vragen over strafdossiers, is het de bedoeling dat studenten in groepsverband de strafdossiers bestuderen en bespreken. Wanneer een zaak bekeken en besproken is, kan deze klassikaal bepleit worden. Eén groep speelt de rol van advocaat, de andere groep de rol van officier van justitie. Nadat iedere groep heeft gepleit, kan er klassikaal besproken worden of er een straf moet worden opgelegd en zo ja, welke. Uiteraard kan studiemeister ook in projectonderwijs gebruikt worden. Een verdere uitleg is te vinden op www.studiemeister.noordhoff.nl.

Bij het schrijven van dit boek zijn de volgende leerdoelen geformuleerd:

- De student is in staat de te bestuderen stof te koppelen aan de bijbehorende wetbepalingen en jurisprudentie.
- De student kent de structuur van het strafbare feit en (her)kent de verschillende soorten strafbare feiten.
- De student heeft kennis van en inzicht in de bestanddelen opzet, schuld en wederrechtelijkheid.
- De student heeft inzicht in het causaliteitsvraagstuk.
- De student (her)kent en heeft inzicht in de strafuitsluitingsgronden.
- De student heeft kennis van en inzicht in de poging en voorbereiding een strafbaar feit te plegen.
- De student heeft kennis van en inzicht in de dwangmiddelen tegen de vrijheid. De student kan hierbij beschrijven en herkennen wanneer iemand als verdachte is aan te merken.
- De student heeft kennis van en inzicht in het dwangmiddel inbeslagname. De student kan aangeven wie er wanneer tot inbeslagname kan overgaan.

- De student is in staat de verschillende vormen van de tenlastelegging te lezen, te begrijpen en te beoordelen op geldigheid.
- De student (her)kent de formele en materiële vragen en kan deze toepassen op casuïstiek.
- De student weet hoe een rechter omgaat met de bewijsmiddelen en hoe hij het gebruik ervan motiveert in zijn vonnis.
- De student weet hoe een vonnis gemotiveerd wordt.
- De student weet welke (vormen van) sancties een rechter kan opleggen.
- De student kan zijn opgedane kennis toepassen in casuïstiek.

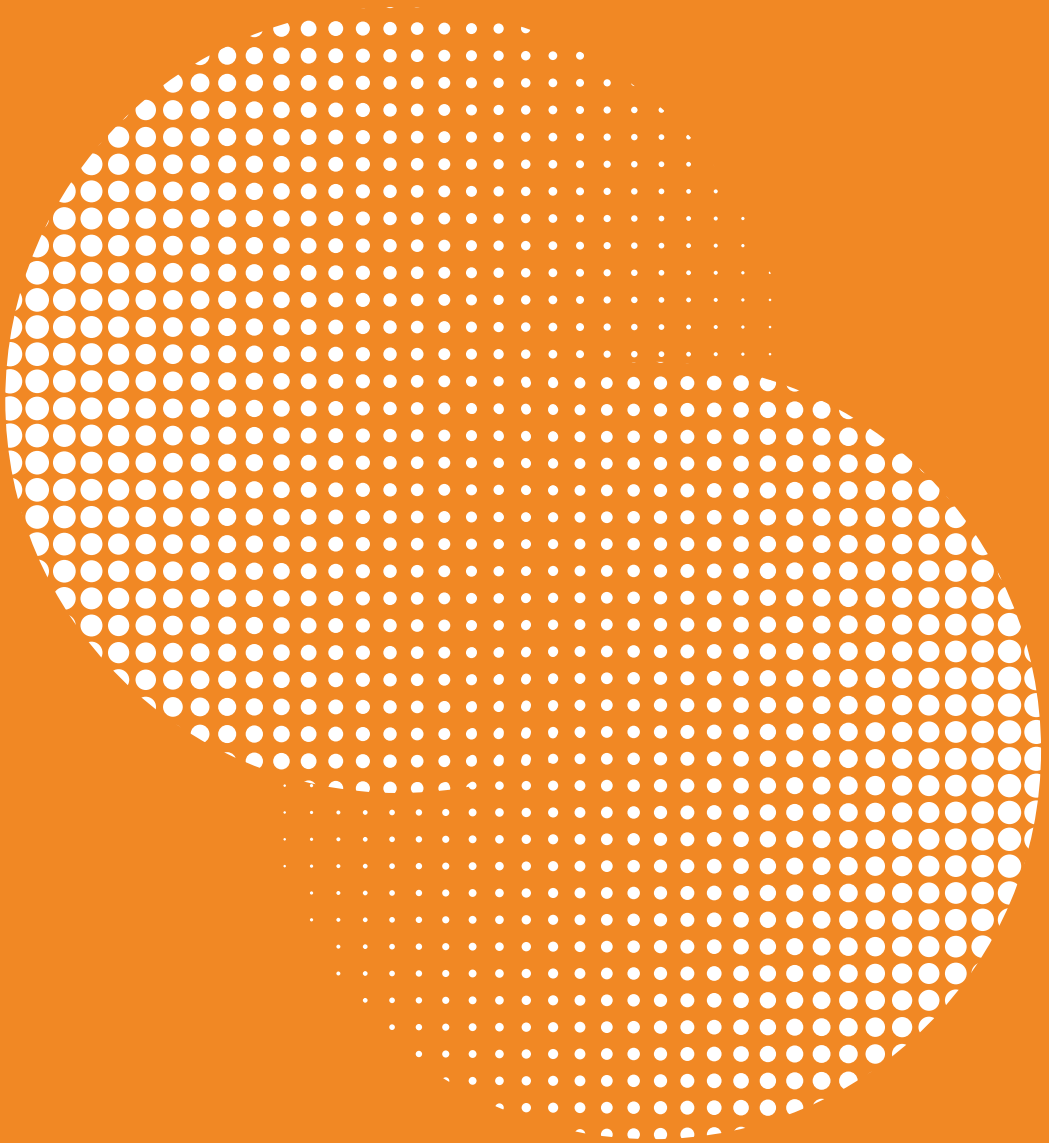
Deel

1

- 1 Het strafbare feit 15
- 2 Wederrechtelijkheid 29
- 3 Opzet 41
- 4 Schuld 59
- 5 Causaliteit 75
- 6 Strafuitsluitingsgronden 85
- 7 Poging en voorbereiding 105

Strafrecht

Dit eerste deel behandelt het Nederlandse strafrecht. In elk hoofdstuk wordt een belangrijk aspect van het Nederlandse strafrecht besproken en uitgelicht. Uiteraard is het onmogelijk om hier alle aspecten van het strafrecht op te nemen. We hebben ervoor gekozen om ons te beperken tot de belangrijkste onderwerpen.

Het strafbare feit

Het strafbare feit is waar het (bijna) allemaal om draait in het Nederlandse strafrecht. In het Wetboek van Strafrecht zijn honderden strafbare feiten te vinden. In dit eerste hoofdstuk zal uitgebreid worden ingegaan op het strafbare feit. Er zal worden uitgelegd wanneer er sprake is van een strafbaar feit, wat de kenmerken zijn en hoe het is opgebouwd. Duidelijk zal worden dat de vele strafbepalingen uit het Wetboek van Strafrecht zijn opgebouwd uit bestanddelen. Wat bestanddelen precies zijn, weet je als je dit hoofdstuk hebt bestudeerd.

1

- 1.1 Voorwaarden van het strafbare feit 17
- 1.2 Bestanddelen en elementen 23
- 1.3 Verschillende strafbare feiten 24

OPENINGSCASUS | Zoete wraak

Harold studeert hbo-Rechten aan de Hogeschool van Utrecht. Hoewel Harold van zichzelf vindt dat hij een natuurtaent is, studeert hij inmiddels al zo'n goede acht jaar. Harold vindt de studie leuk, maar aan al die tentamens heeft hij een broertje dood. Tegen medestudenten roept hij soms dat hij bepaalde vakken zo leuk vindt, dat hij maar liefst zes keer tentamen in het betreffende vak heeft gedaan. De werkelijkheid is echter anders: Harold baalt stevig van al die herkansingen.

Wanneer Harold op een kwade dag te horen krijgt dat hij het vak Privaatrecht voor de zevende keer niet heeft gehaald, zint Harold op wraak. Terwijl hij in zijn tweedehands autootje door de straten van Utrecht rijdt, bedenkt hij hoe hij de docent Privaatrecht eens en voor altijd zijn ongenoegen kan laten blijken. Net op het moment dat Harold de hele kwestie wil laten rusten, ziet hij verderop de betreffende docent op zijn fiets rijden. 'Ik zal jou eens een onrechtmatige daad laten zien', mompelt Harold hardop en hij geeft flink gas.

Met een snelheid van 70 km per uur ramt Harold de docent. Deze vliegt over de motorkap en maakt een doodsmak. 'Even Apeldoorn bellen', grinnikt Harold nog, hiermee refererend aan een flauwe grap die de docent maakte tijdens het college over verzekeringsrecht.

Na de aanrijding zet Harold zijn auto volstaan aan de kant van de weg. 'Zo, dat zal hem leren!', denkt Harold hardop. Inmiddels zijn omstanders toegesnel en wordt aan de docent eerste hulp verleend. De gewaar-schuwde ambulance brengt de docent over naar het ziekenhuis. Daar overlijdt de docent twee dagen later aan zijn verwondingen.

Direct na de aanrijding wordt Harold door de politie aangehouden vanwege de aanrijding. Op het politiebureau aangekomen, krijgt Harold van de hulpofficier van justitie te horen dat hij vast zal worden gehouden wegens verdenking van doodslag. Harold roept nog heel hard dat hij aan veel schuldig is, maar niet aan doodslag. Hij is onschuldig.

Het Wetboek van Strafrecht (Sr) draait om strafbare feiten. Sterker nog, het grootste gedeelte van het wetboek bevat allerlei bepalingen waarin staat wat strafbaar is en welke straf op overtreding van die bepaling staat. In paragraaf 1.1 zal uitgelegd worden wat een strafbaar feit is, in paragraaf 1.2 hoe een strafbaar feit opgebouwd is en in paragraaf 1.3 welke verschillende strafbare feiten er in het Nederlandse strafrecht worden onderscheiden.

1.1 Voorwaarden van het strafbare feit

In de openingscasus beweert Harold dat hij onschuldig is. Hij zegt eigenlijk dat hij geen strafbaar feit heeft gepleegd. Of Harold hierin gelijk heeft, kan aan het einde van deze paragraaf gezegd worden.

Strafbaar feit

In het Nederlandse strafrecht wordt er van een strafbaar feit gesproken indien het om een menselijke gedraging gaat, die valt binnen een delictsomschrijving en die wederrechtelijk en aan schuld te wijten is. Dat is een hele mond vol, maar het is wel een heel belangrijke definitie. Als er geen strafbaar feit is gepleegd, kan een verdachte ook nooit veroordeeld worden tot een straf. Het heeft voor een officier van justitie totaal geen zin om een verdachte te vervolgen als deze verdachte geen strafbaar feit heeft gepleegd. Sterker nog, als er geen strafbaar feit is gepleegd, dan is er niet eens sprake van een verdachte. Artikel 27 Wetboek van Strafvordering (Sv) zegt immers dat iemand als verdachte kan worden aangemerkt als er een redelijk vermoeden van schuld is dat deze persoon een *strafbaar feit* heeft gepleegd.

Voorwaarden

Om van een strafbaar feit te kunnen spreken, moet er aan vier voorwaarden zijn voldaan. Ze zijn zojuist al even genoemd:

- 1 Het gaat om een menselijke gedraging.
- 2 De gedraging valt binnen een delictsomschrijving.
- 3 De gedraging is wederrechtelijk.
- 4 De gedraging is aan schuld te wijten.

In de komende subparagrafen zullen deze voorwaarden achtereenvolgens besproken worden.

1.1.1 Een menselijke gedraging

Met een menselijke gedraging wordt bedoeld dat een persoon een gedraging heeft verricht. Volgens de wetgever van het Wetboek van Strafrecht betekent dit dat een persoon een gewilde spierbeweging heeft uitgeoefend. Overigens kan die gedraging bestaan uit een doen of een nalaten.

Gewilde spierbeweging

VOORBEELD 1.1

Lodewijk is jaren geleden tijdens een duik in een ondiep zwembad verlamd geraakt. Hij kan alleen nog zijn hoofd bewegen. Hij heeft een elektrische rolstoel en is geheel afhankelijk van anderen. Lodewijk wordt door kinderen uit de buurt erg gepest. Ze vinden het maar raar, zo'n jongen in een rolstoel. Op een kwade dag besluiten de kinderen om 'een geintje' uit te halen. Ze duwen de rolstoel van Lodewijk naar de top van een heuvel en schakelen de accu uit, waardoor Lodewijk zijn rolstoel niet meer kan besturen. Vervolgens duwen de kinderen de rolstoel de heuvel af. Omdat Lodewijk niet meer in staat is om de rolstoel te besturen, dendert hij met een rotvaart op een kruispunt af. Gelukkig weten alle automobilisten Lodewijk te ontwijken, maar er is één automobilist die Lodewijk nog wel kan ontwijken, maar een boom niet meer. De man wordt zwaargewond naar het ziekenhuis gebracht.

Stel dat de officier van justitie in voorbeeld 1.1 besluit om Lodewijk te vervolgen wegens het veroorzaken van een verkeersongeval, met zwaar lichamelijk letsel tot gevolg. Dit is strafbaar gesteld in artikel 6 WVV 1994. Het zou te ver gaan om te zeggen dat Lodewijk in het voorbeeld een gedraging heeft verricht. In dit voorbeeld heeft Lodewijk weliswaar wat gedaan: hij heeft een ongeluk veroorzaakt. Hij kon er echter niks aan doen, omdat hij geen spierkracht kon uitoefenen. Van een gewilde spierkracht, waar de wetgever over spreekt, is dan ook geen sprake. Lodewijk heeft geen strafbaar feit gepleegd, omdat hij geen menselijke gedraging heeft verricht, in de zin van de definitie van een strafbaar feit.

VOORBEELD 1.2

Piet loopt op een gure en koude winterdag door het bos. Op een gegeven moment hoort hij hulpgeroep van een oude man. Als Piet richting de man loopt, ziet hij hoe de man in een meertje is gevallen en niet meer in staat is om zelf de kant te bereiken. De man schreeuwt om hulp, maar Piet piekert er niet over om te helpen: dan worden zijn kleren nat. Piet blijft aan de kant van het meertje staan en steekt geen hand uit. Na enkele minuten verdrinkt de oude man. Piet wordt door de officier van justitie vervolgd wegens overtreding van artikel 450 Sr.

Hoewel Piet uit voorbeeld 1.2 helemaal niks heeft gedaan en dus geen spierkracht heeft uitgeoefend, heeft Piet toch een strafbaar feit gepleegd: hij had namelijk spierkracht kunnen uitoefenen. Het feit dat hij dit niet heeft gedaan, maakt hem strafbaar. Een menselijke gedraging kan derhalve ook bestaan uit een nalaten. Hierbij is doorslaggevend dat de verdachte een spierbeweging had kunnen maken, maar dit niet heeft gedaan.

Tot slot moet er nog één opmerking gemaakt worden over de menselijke gedraging. Je zou verwachten dat met de menselijke gedraging wordt bedoeld dat alleen natuurlijke personen een gedraging kunnen verrichten. Dat is niet helemaal waar. Ook rechtspersonen kunnen een strafbaar feit plegen. Denk bijvoorbeeld aan de honderden aangiftes die in 2021 zijn gedaan tegen het bedrijf Tata Steel vanwege het uitstoten van schadelijke stoffen of het emissieschandaal bij Volkswagen uit 2015. In dit boek beperken we ons tot natuurlijke personen, maar wees je ervan bewust dat ook rechtspersonen, zoals bv's of nv's, strafbare feiten kunnen plegen. We noemen dat functioneel ouderschap.

Functioneel
ouderschap

1.1.2 De gedraging valt binnen een delictsomschrijving

Om van een strafbare gedraging te kunnen spreken, dient de menselijke gedraging te vallen binnen een delictsomschrijving. In een delictsomschrijving staat welke gedragingen strafbaar zijn. De wetgever schrijft in een delictsomschrijving op welke gedragingen volgens de wet verboden zijn. Zo staat bijvoorbeeld in artikel 287 Sr dat het een ieder verboden is om een ander opzettelijk van het leven te beroven. De wetgever heeft dus gemeend dat het in Nederland verboden is om iemand anders opzettelijk van het leven te beroven.

Een delictsomschrijving moet altijd wettelijk zijn vastgelegd. Dit volgt uit artikel 1 Sr. Dit artikel bepaalt namelijk dat een feit pas strafbaar is als er voorafgaand aan de gedraging een wettelijke strafbepaling is geformuleerd. Dit noemen we het legaliteitsbeginsel. Het betekent dat er voordat de gedraging plaatsvindt, in de wet een omschrijving moet staan van het gedrag dat strafbaar wordt gesteld.

Legaliteits-
beginsel

VOORBEELD 1.3

Wim fietst op zijn rode fiets over de Loosduinsekade in Den Haag. Het is donker en hij rijdt daarom keurig met zijn licht aan op het fietspad.

Wat Wim doet in voorbeeld 1.3 is niet strafbaar. Het is een menselijke gedraging, want het fietsen is immers het uitoefenen van een gewilde spierkracht. Het wordt alleen nergens in de Nederlandse wet strafbaar gesteld om op een rode fiets te rijden met licht aan. De gedraging van Wim valt niet onder een delictsomschrijving, dus van een strafbaar feit is geen sprake.

VOORBEELD 1.4

Maurice is stiekem smoorverliefd op het zusje van zijn beste vriend. In een jolige bui vertelt Maurice zijn vriend over zijn verliefdheid. Zijn vriend is daar niet van gecharmeerd en brengt dit tot uiting door Maurice enkele rake klappen in zijn gezicht te geven.

In voorbeeld 1.4 is er wederom sprake van een menselijke gedraging: de vriend van Maurice geeft Maurice enkele rake klappen. Er is sprake van het uitoefenen van gewilde spierkracht. Het gedrag van Maurice z'n vriend valt ook onder een delictsomschrijving: artikel 300 Sr. Dit artikel stelt het strafbaar om een ander opzettelijk te mishandelen. En dat is nu precies wat er is gebeurd.

Om te beoordelen of een menselijke gedraging valt onder een delictsomschrijving, moet de wet geïnterpreteerd worden. Er moet immers een juridisch etiket op het menselijk gedrag geplakt worden en dat kan alleen door de wet te interpreteren. Als de menselijke gedraging niet onder een delictsomschrijving is te brengen, dan kan er nooit sprake zijn van een strafbaar feit.

Tussenvraag 1.1

Jan Peter studeert Bedrijfskunde aan de Universiteit van Utrecht. Als hij na een avond stappen erachter komt dat zijn fiets gestolen is, baalt hij flink. Mopperend loopt hij richting huis. Onderweg wordt hij aangesproken door een wat onguur uitziende man. Deze biedt hem een spiksplinternieuwe herenfiets aan voor maar €15. Jan Peter gaat meteen akkoord. Hij betaalt de man €15 en fietst trots weg op 'zijn' nieuwe fiets.

Onder welke delictsomschrijving valt het gedrag van Jan Peter? Noem ook het wetsartikel.

1.1.3 Een wederrechtelijke gedraging

Wederrechtelijk

De menselijke gedraging moet niet alleen binnen een delictsomschrijving vallen, zij moet ook nog eens wederrechtelijk zijn. Met wederrechtelijk bedoelen we: 'in strijd met het recht'. De vraag is natuurlijk wanneer een verdachte handelt in strijd met het recht. In het algemeen kun je zeggen dat wanneer de verdachte met zijn menselijke gedraging een delictsomschrijving vervult, hij daardoor automatisch in strijd met het recht handelt. Er staat immers in de strafwet dat iets verboden is en als je aan die omschrijving voldoet, handel je automatisch in strijd met het recht. Toch gaat deze regel niet altijd op.

VOORBEELD 1.5

Karin loopt over straat. Op een gegeven moment komt ze Petra tegen. Karin heeft een bloedhekel aan Petra en daarom geeft ze Petra een harde schop tegen haar schenen.

VOORBEELD 1.6

Pieter is hoofdagent van politie in Roden. Tijdens een surveillancedienst ziet hij hoe twee jongens met elkaar op de vuist gaan. Pieter wil de beide jongens aanhouden, maar wanneer hij de handboeien om wil doen, begint een van de jongens Pieter te slaan. Pieter geeft de jongen daarop een harde duw, waardoor de jongen op de grond valt en zich lelijk bezeert.

VOORBEELD 1.7

Annemieke is een jonge vrouw van 26 jaar. Wanneer ze door de binnenstad van Enschede loopt, wordt ze plotseling vastgepakt door een man. De man zegt tegen Annemieke dat ze met hem mee moet komen, omdat er anders wat zal zwaaien. Annemieke bedenkt zich geen moment en geeft de man een welgemikt knietje tussen zijn benen. Kermend van de pijn valt de man op de grond.

In de voorbeelden 1.5, 1.6 en 1.7 pleegt alleen Karin een strafbaar feit. Pieter en Annemieke gaan vrijuit. Karins gedrag valt onder een delictschrijving: artikel 300 Sr. Haar gedrag is wederrechtelijk. Ze handelt immers in strijd met het recht. Pieter en Annemieke handelen niet wederrechtelijk. Pieter mag als agent in deze situatie geweld gebruiken. Daarmee is zijn handelen niet wederrechtelijk: de wet geeft Pieter toestemming om geweld te gebruiken.

Annemieke pleegt weliswaar een gedraging die valt onder een delictschrijving, toch is haar handelen niet wederrechtelijk. Iedereen zal op zijn klompen aanvoelen dat Annemieke in deze situatie de man een knietje mocht geven. Ook al is het juridisch gezien mishandeling, Annemiekes gedraging is niet wederrechtelijk. Ze kan zich namelijk beroepen op de rechtvaardigingsgrond noodweer. Een succesvol beroep op een rechtvaardigingsgrond, zoals noodweer, betekent dat een verdachte niet wederrechtelijk heeft gehandeld. We komen daar in hoofdstuk 6 op terug.

Rechtvaardigingsgrond

1.1.4 Aan schuld te wijten

De laatste voorwaarde om van een strafbaar feit te spreken, is schuld. De menselijke gedraging die onder een delictschrijving valt en wederrechtelijk is, moet aan schuld te wijten zijn. We bedoelen daarmee dat de verdachte een verwijt moet kunnen worden gemaakt. De gedraging moet hem, met andere woorden, kunnen worden toegerekend. Er is sprake van verwijtbaarheid als de verdachte anders had *kunnen* handelen, maar dit niet heeft gedaan.

Verwijt

VOORBEELD 1.8

Sandra is een vrouw van 20 jaar en heeft net haar rijbewijs gehaald. Ze is weliswaar eerder acht keer gezakt, maar dat mag de pret niet drukken. Apetrots rijdt ze door de straten van Groningen in haar nieuwe Peugeotje, terwijl de muziek hard uit de boxen schalt. 'Het leven is mooi', aldus een zeer goedgehumste Sandra. Wanneer Sandra weer eens thuis komt na een van haar ritjes, ziet ze op de klok ('zo'n Peugeot is ook van alle gemakken voorzien', aldus Sandra) dat het 20.05 uur is. 'Goede Tijden is al vijf minuten geleden begonnen', roept Sandra in paniek. In haar haast kijkt ze niet eerst in haar spiegel voordat ze haar portier opengooit. Juist op dat moment rijdt Willem op zijn fiets voorbij. Hij kan het openslaande portier niet meer ontwijken en valt voorover op de straat. Door de val breekt Willem zijn arm en loopt hij een zware hersenschudding op. Door het ongeluk kan Willem vier weken niet werken.

In voorbeeld 1.8 pleegt Sandra een strafbaar feit. Het gaat om een menselijke gedraging, die valt binnen een delictsomschrijving. De officier van justitie zou Sandra kunnen vervolgen voor het toebrengen van lichamelijk letsel door schuld. Dit is strafbaar gesteld in artikel 308 Sr. De gedraging van Sandra is ook wederrechtelijk: omdat artikel 308 Sr de gedraging strafbaar stelt, is Sandra's gedraging al in strijd met het recht (en dus wederrechtelijk). Tot slot valt Sandra ook een verwijt te maken: ze had anders kunnen handelen. Ze had immers eerst goed in haar spiegels moeten kijken, voordat ze haar portier opende.

Het komt ook wel voor dat iemand een delictsomschrijving vervult, maar dat hem geen verwijt kan worden gemaakt. Als dat het geval is, dan is er geen sprake van schuld en is van een strafbaar feit geen sprake. Het volgende voorbeeld maakt een en ander duidelijk.

VOORBEELD 1.9

Ullie is een Duitse jongen die vanwege een uitwisseling drie maanden in Nederland studeert. Wanneer Ullie twee maanden in Nederland is, besluit hij eens kennis te maken met het liberale softdrugsbeleid van Nederland. Hij besluit om een joint te gaan kopen. Omdat hij niet weet waar hij het beste zijn drugs kan kopen, rijdt hij wat doelloos rond in zijn auto.

Op een gegeven moment staat Ullie stil voor een verkeerslicht. Net als Ullie zich hardop begint af te vragen waarom die krenge 'verkeerslicht' heten en geen 'stoplicht', stapt er een man bij hem in de auto. Onder bedreiging van een vuurwapen dwingt de man Ullie om richting Helperstraat te rijden. In deze straat aangekomen, ziet Ullie een jongen op straat fietsen. De man dwingt Ullie om vol gas de jongen aan te rijden.

Als Ullie weigert, zal hij doodgeschoten worden. Ullie besluit te doen wat de man van hem vraagt. Vol gas ramt hij de fietser, die op slag dood is.

Schulduitsluitingsgrond

In voorbeeld 1.9 pleegt Ullie geen strafbaar feit. Weliswaar valt de gedraging van Ullie onder een delictsomschrijving (doodslag) en is de gedraging ook wederrechtelijk, maar Ullie kan geen verwijt worden gemaakt. Ullie had immers geen keus. Hij werd gedwongen om de jongen aan te rijden. Wanneer een verdachte een beroep kan doen op een omstandigheid die ertoe moet leiden dat de verdachte geen verwijt kan worden gemaakt, dan doet de verdachte een beroep op een schulduitsluitingsgrond. Een succesvol beroep op een schulduitsluitingsgrond betekent dat de verdachte geen schuld heeft en hij dus geen strafbaar feit heeft gepleegd. We komen hier in hoofdstuk 6 op terug.

1.2 Bestanddelen en elementen

Elementen
Bestanddelen

Het is al een aantal keren gezegd: een strafbaar feit is een menselijke gedraging die valt binnen een delictsomschrijving, die wederrechtelijk is en aan schuld te wijten. Deze laatste twee voorwaarden, wederrechtelijkheid en schuld, worden elementen genoemd. De onderdelen waaruit een delictsomschrijving bestaat noemen we de bestanddelen.

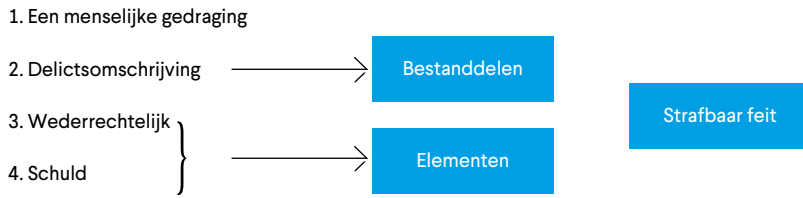
De elementen zijn ongeschreven voorwaarden om iemand te kunnen straffen. De bestanddelen staan altijd in een tenlastelegging opgenomen en moeten door een rechter bewezen worden verklaard. Zo luidt artikel 287 Sr: hij die opzettelijk een ander van het leven berooft, wordt, als schuldig aan doodslag, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie.

In dit artikel zijn de bestanddelen vrij makkelijk te herkennen. Het artikel doodslag kent maar drie bestanddelen. De bestanddelen zijn namelijk:

- 1 een ander
- 2 opzettelijk
- 3 van het leven beroven

De zinsnede 'wordt, als schuldig aan ...' valt niet onder de delictsomschrijving. Deze zin geeft alleen maar aan welke straf er op het delict staat en welke naam het delict heeft (doodslag). Het zijn geen voorwaarden om een strafbaar feit te plegen. In figuur 1.1 zijn de voorwaarden in een schema gezet.

Figuur 1.1
Voorwaarden

In de openingscasus heeft Harold zijn docent doodgereden. Harold heeft een ander opzettelijk van het leven beroofd. Hiermee voldoet Harold aan de delictomschrijving: alle bestanddelen zijn door hem vervuld. Je kunt echter nog niet zeggen dat Harold een strafbaar feit heeft gepleegd. Er moet immers ook nog bekeken worden of het handelen van Harold wederrechtelijk is en aan schuld te wijten. De elementen zijn ongeschreven voorwaarden, maar een verdachte moet er wel aan voldoen, wil hij veroordeeld kunnen worden.

In hoofdstuk 10 zal duidelijk worden waarom het van belang is om onderscheid te maken tussen elementen en bestanddelen.

Tussenvraag 1.2
Benoem de bestanddelen van artikel 350 lid 1 Sr.

1.3 Verschillende strafbare feiten

Elk strafbaar feit is onder te verdelen in een type delict. In deze paragraaf zullen de belangrijkste typen delicten worden besproken. Delicten vind je in allerlei verschillende wet- en regelgeving. Zo staan er strafbepalingen in allerlei algemene plaatselijke verordeningen van gemeenten, kom je delictomschrijvingen tegen in de Wet op de economische delicten of in de Wegenverkeerswet 1994 en zo zijn er nog tientallen verschillende wetten te noemen. In deze paragraaf beperken we ons echter tot het Wetboek van Strafrecht. Dit om het geheel enigszins overzichtelijk te houden.

We gaan in op misdrijven en overtredingen (subparagraaf 1.3.1), formele en materiële delicten (subparagraaf 1.3.2) en commissie- en omissiedelicten (subparagraaf 1.3.3) en tot slot behandelen we in subparagraaf 1.3.4 gronddelicten, gekwalificeerde delicten en geprivilegieerde delicten.

1.3.1 Misdrijven en overtredingen

Een eerste onderscheid in delicten dat gemaakt kan worden is het verschil tussen misdrijven en overtredingen. Misdrijven vind je in Boek 2 van het Wetboek van Strafrecht, de overtredingen in Boek 3. Het verschil tussen

misdrijven en overtredingen zit in de strafbedreiging. Misdrijven zijn delicten waarvan de wetgever vindt dat de overtreder ervan zwaar(der) gestraft moet worden. Op misdrijven staat dan ook altijd gevangenisstraf. Overtredingen zijn delicten waarvan de wetgever heeft gemeend dat de strafbedreiging wat minder mag zijn. Voor overtredingen krijgt de dader alleen een geldboete of hechtenis.

Een belangrijke reden waarom de wetgever een onderscheid heeft gemaakt tussen misdrijven en overtredingen, is een procesrechtelijke. Overtredingen behoren namelijk tot de bevoegdheid van de kantonrechter, terwijl misdrijven tot de bevoegdheid van de rechtbank horen. In deel 2 van dit boek komen we daar op terug.

1.3.2 Formele en materiële delicten

Zowel misdrijven als overtredingen zijn onder te verdelen in formele en materiële delicten. Het verschil tussen formele en materiële delicten zit hem in de wijze waarop de wetgever het delict in de wet heeft omschreven.

Formele delicten

Formele delicten zijn delicten die een bepaald handelen strafbaar stellen. Het gaat bij dit type delicten om de handeling en niet om het gevolg. Met andere woorden, de activiteit wordt strafbaar gesteld en het eventuele gevolg is niet van belang.

Enkele voorbeelden van formele delicten zijn:

- Artikel 310 Sr: diefstal. Strafbaar is het wegnemen van een goed.
- Artikel 350 Sr: zaakbeschadiging. Strafbaar is het opzettelijk en wederrechtelijk vernielen van een goed.
- Artikel 317 Sr: afpersing. Strafbaar is iemand dwingen tot afgifte van een goed door bedreiging of geweld.

Materiële delicten

Materiële delicten stellen het intreden van een bepaald gevolg juist strafbaar. De manier waarop het gevolg intreedt, is niet van belang: het gaat om het gevolg. Het schoolvoorbeeld van een materieel delict is doodslag. De wetgever heeft niet omschreven *hoe* iemand van het leven moet worden beroofd, maar enkel strafbaar gesteld dat het strafbaar is *als* iemand wordt gedood. De verdachte heeft alle keus: hij kan steken met een mes, schieten met een pistool, slaan met een honkbalknuppel of het slachtoffer vergiften met rattengif.

Overigens is het belangrijk om te weten dat er ook een grote categorie delicten is waarvan het niet duidelijk is of het een materieel of een formeel delict is.

Tussenvraag 1.3

Geef van de volgende artikelen aan of het een formeel of materieel delict betreft.

- 1 artikel 289 Sr
- 2 artikel 8 WVV 1994
- 3 artikel 416 lid 1 Sr
- 4 artikel 307 Sr

1.3.3 Commissie- en omissiedelicten

Commissie-
delicten

Delicten kunnen ook worden opgedeeld in 'handelen' en 'nalaten'. Wanneer we spreken over delicten die een bepaald handelen strafbaar stellen, dan hebben we het over commissiedelicten. Denk bijvoorbeeld aan mishandelen, andermans spullen vernielen, stelen, iemand doden, een handtekening vervalsen enzovoort. Dit zijn allemaal voorbeelden van commissiedelicten. Het handelen wordt strafbaar gesteld.

Omissiedelicten

Naast de commissiedelicten, zijn er omissiedelicten. Dit type delicten stelt juist het nalaten strafbaar. Het bekendste delict is misschien wel artikel 450 Sr: het nalaten om hulp te verlenen aan iemand die in levensgevaar verkeert.

Bij omissiedelicten moet in de delictsomschrijving wel altijd goed omschreven staan *welk* nalaten aan *wie* moet worden toegerekend. Als dit namelijk niet het geval zou zijn, dan zou immers iedereen strafbaar zijn. Zo stelt artikel 448 Sr het niet voldoen aan een wettelijke verplichting tot het doen van aangifte van geboorte strafbaar. Op grond van artikel 1:19e BW is de vader verplicht om aangifte te doen van de geboorte. Of, indien de vader niet aanwezig is, degene die bij het ter wereld komen van het kind aanwezig was. Als artikel 448 Sr niet zou spreken over een wettelijke verplichting tot het doen van aangifte, dan zou iedereen in Nederland strafbaar zijn als er geen aangifte van een geboorte zou worden gedaan. Door te spreken over een wettelijke verplichting is alleen de vader strafbaar en als die ontbreekt, degene die aanwezig was bij de geboorte.

Tussenvraag 1.4

Geef aan wie in artikel 450 Sr strafbaar is. Met andere woorden, wie wordt welk nalaten verweten?

1.3.4 Gronddelicten, gekwalificeerde delicten en geprivilegieerde delicten

In het strafrecht wordt regelmatig onderscheid gemaakt tussen gronddelicten, gekwalificeerde delicten en geprivilegieerde delicten. Uitgangspunt is

Gronddelict	dat een bepaalde gedraging strafbaar is gesteld. Dit is het gronddelict. Je zou het een soort nulpunt kunnen noemen.
Gekwalificeerd delict	Als we spreken van een gekwalificeerd delict, dan is dat een delict dat ernstiger is dan het gronddelict. Het gaat echter nog steeds om hetzelfde soort delict, er is dan alleen vaak een extra bestanddeel toegevoegd. Een gekwalificeerd delict kent ook een zwaardere strafbedreiging dan het gronddelict. Zo stelt artikel 287 Sr strafbaar degene die een ander opzettelijk van het leven berooft. Artikel 289 Sr stelt strafbaar degene die een ander met voorbedachten rade opzettelijk van het leven berooft. Artikel 289 Sr is dus een gekwalificeerd delict ten opzichte van artikel 287 Sr. Artikel 287 Sr is dan ook het gronddelict. Op doodslag staat een maximale gevangenisstraf van vijftien jaar. Op moord (artikel 289 Sr) staat echter een levenslange gevangenisstraf.
Geprivilegieerd delict	Een geprivilegieerd delict is eigenlijk het tegenovergestelde van een gekwalificeerd delict. Ten opzichte van het gronddelict is het geprivilegieerd delict een lichtere variant met een lagere strafbedreiging. Het is, net als het gekwalificeerd delict, een variatie op het gronddelict. Een bekend voorbeeld van een geprivilegieerd delict is de kinderdoodslag uit artikel 290 Sr.

Studie-eindvragen

- 1.1 Benoem de bestanddelen van de artikelen 131, 139 en 143 Sr.
- 1.2 Geef voor artikel 300 Sr aan wat het gronddelict is en wat het gekwalificeerde delict.
- 1.3 Noem een voorbeeld van een gronddelict en een gekwalificeerd delict dat je kunt vinden in het Wetboek van Strafrecht; uiteraard een ander voorbeeld dan in paragraaf 1.3.4 is gegeven.
- 1.4 Geef van de volgende artikelen aan of het een misdrijf of een overtreding betreft. Geef verder aan of het een omissie- of commissiedelict is en of het een formeel of materieel delict betreft.
 - a artikel 158 Sr
 - b artikel 290 Sr
 - c artikel 312 Sr
- 1.5 Zijn de delicten uit vraag 1.4 gronddelicten of gekwalificeerde delicten?